

ІНТЕГРАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Кучеренко Єгор Валерійович

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології і педагогіки
НПУ імені М. П. Драгоманова
psihosintez@ukr.net*

Поняття професійного самовизначення. Професійне самовизначення полягає в усвідомленні особистістю себе як потенційного чи реального суб'єкта конкретної професійної діяльності і передбачає: свідомий процес формування особистістю своєї позиції стосовно професійно-трудової сфери (К. Абульханова-Славська); самооцінювання власних індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами до професії (І. Кон, Т. Щербакова); постійний пошук смислів у професійній діяльності (Л. Божович, М. Пряжников, Л. Шнейдер); спосіб саморегуляції поведінки, який відбувається через узгодження внутрішньособистісних і соціально-професійних потреб та спрямований на досягнення поставленої мети (Є. Клімов, С. Рубінштейн) [5, с. 172-173]. Професійне самовизначення є одним із видів самовизначення особистості загалом, так само як і сімейне, моральне, особистісне, соціальне, життєве тощо (А. Маркова, М. Пряжников) [7], [8]. Це процес самодетермінованої діяльності, який відбувається протягом всього життя особистості, зокрема на етапі фахового навчання (Т. Кудрявцев) [3].

Теоретико-методологічні основи дослідження самовизначення, зокрема професійного, були вперше розроблені С. Рубінштейном на основі принципу дії зовнішніх причин через внутрішні умови об'єкта. Цей принцип означає, що будь-яка детермінація трактувалась вченим як така, що відбувається під впливом зовнішнього та як самовизначення. При цьому зовнішня детермінація – соціальна, і залежить від внутрішніх властивостей об'єкта її дії (тобто особистості), а самовизначення виступає як самодетермінація, що являє собою механізм соціальної детермінації, який активно переломлюється самим суб'єктом [11]. Особистість студента виступає суб'єктом професійного самовизначення у вищій школі.

У радянській науці професійне самовизначення довгий час пов'язували, насамперед, з вибором підлітками та юнаками майбутньої професійної діяльності (майбутньої професії)

на основі наявних у них професійних інтересів, нахилів і сформованих здібностей [9, с.312]. Цей вибір здійснюється напередодні та після закінчення школи і є наслідком профорієнтаційної роботи в школі, впливами сім'ї та громадськості (К. Абульханова-Славська, Л. Божович, І. Кон, Є. Клімов, Є. Павлютенков). Наприкінці ХХ століття та до сьогодні більшість російських та вітчизняних науковців розглядали професійне самовизначення значно ширше: як вибір вищого навчального закладу, місця роботи, зміну посади, зміну професійних інтересів тощо (Е. Зеєр, М. Бодров, Т. Кудрявцев, Д. Леонт'єв, М. Пряжніков, О. Пряжнікова, О. Туриніна, Б. Федорин, І. Чорна, В. Ярошенко).

Поняття «професійне самовизначення» практично не зустрічається в зарубіжній психології [12]. У працях зарубіжних вчених розглядаються, як правило, проблеми психології кар'єри і найчастіше вживається термін «self-determination», який має вузький смисл і ототожнюється з внутрішнім чи зовнішнім джерелом мотивації. Цей термін є аналогом до поняття «самодетермінація» у трактуванні його російськими психологами [11]. Проте стосовно терміну «самовизначення» у понятті «self-determination» не відображається процес вироблення особистістю певної позиції стосовно учбово-професійної чи майбутньої професійної діяльності.

Періодизація професійного самовизначення. Професійне самовизначення розвивається на етапах професійного вибору, фахової підготовки, профадаптації та у професійно-трудовій діяльності особистості. (В. Бодров, Т. Кудрявцев) [1], [4]. Якісні зміни в структурі професійного самовизначення відбуваються на етапі професійного навчання, що призводить до особистісних новоутворень студента.

Професійне самовизначення розпочинається з дошкільного віку, і є важливим критерієм професійного розвитку особистості [3, с. 62–63]. У періодизації за В. Бодровим професійне самовизначення триває протягом допрофесійного розвитку особистості (до 11–12 років), періоду вибору професії на стадії оптації (з 11–12 до 14–18 років) та в період професійної підготовки і подальшого становлення професіонала (з 16–18 років). На основі періодизації Є. Клімова, вчений включив у кожен період розвитку особистості відповідні стадії розвитку її професійного самовизначення. У спробі В. Бодрова періодизувати професійне життя людини успішно проаналізовано допрофесійний період, в якому формуються передумови для професійного самовизначення студента. Однак найбільшу увагу вчений приділив змісту професійного самовизначення протягом та після фахової підготовки (з 15–18 до 19–23 років).

Відомо, що професійне самовизначення не закінчується фактом одержання диплома про фахову освіту або, навіть, диплома про

присвоєння вченого ступеня. Для особистості, особливо творчої, професійне самовизначення після названих формальних подій тільки починається. У зв'язку з В. Бодров визначив такі етапи розвитку професіонала після одержання професійної освіти: професійна адаптація (до 24–27 років); розвиток професійних і особистісних якостей фахівця (від 24–27 до 45–50 років); реалізація професійного потенціалу (від 45–50 до 60–65 років); спад професійної активності (від 61–66 років і до завершення життя) [1, с. 22–23].

Отже, професійне самовизначення не зводиться до одномоментного акту вибору професії і не закінчується завершенням професійної підготовки за обраним фахом: воно триває протягом всього професійного життя і має специфіку в своєму розвитку.

Сутність професійного самовизначення студента. Професійне самовизначення особистості в період фахового навчання – це самодетермінована діяльність потенційного суб'єкта праці, яка спрямована на інтеграцію (взаємоузгодження) його уявлень щодо провідної та майбутньої професійної діяльності. У студента професійне самовизначення відбувається внаслідок суперечностей у професійній «Я-концепції» та спрямоване на інтеграцію уявлень щодо учбово-професійної (реальної) та майбутньої професійної (ідеальної) діяльності. Реальна (учбово-професійна) діяльність виступає в уявленні студента як психологічне дійсне, а ідеальна (професійна) – як психологічне майбутнє (М. Гінзбург) [2].

В основі професійного самовизначення лежить конструктивно-пізнавальна діяльність щодо побудови можливих варіантів майбутнього, яка здійснюється як самодетермінований вибір альтернатив в процесі фахового навчання та самоосвіти. Наслідки цієї діяльності впливають на всі аспекти життя студента загалом як потенційного суб'єкта майбутньої професійної діяльності [6, с. 60].

Процес професійного самовизначення спричиняється відсутністю збігу в компонентах професійної «Я-концепції» студента, до яких належать розуміння, переживання, наміри індивіда та його дії в учбово-професійній діяльності [10, с. 48].

Структура професійного самовизначення студента. Професійне самовизначення студента як самодетермінована особистісна діяльність має трикомпонентну структуру, яка включає змістовий, ціннісно-цільовий та регулятивно-поведінковий компоненти.

Змістовий компонент включає образ реального «Я» та образ ідеального «Я» студента як майбутнього фахівця. В образі реального «Я» відображено суб'єктивні уявлення студента щодо своїх актуальних професійних можливостей, а в образі ідеального «Я» – щодо потенційних для майбутньої діяльності. Цей компонент є базовим, оскільки саме на його основі студент стає визначеною особистістю щодо самого себе в професійній «Я-концепції».

Ціннісно-цільовий компонент – це співвідношення віддаленої професійної цінності-мети та допоміжних (найближчих) цілей. Цей компонент виступає професійним планом студента. Цінність професійної мети та допоміжних цілей виражається у смислах майбутньої професійної та учбово-професійної діяльностей відповідно.

Регулятивно-поведінковий (або програмно-цільовий) компонент – це програма учбово-професійних дій у професійному самовдосконаленні, яку студент визначає на основі образів «Я» та професійного плану (тобто на основі інших компонентів). Цей компонент відображає актуальну готовність студента до здійснення учбово-професійних дій, яка виражається у програмі цих дій, способів дій та орієнтовної схеми реалізації професійної мети. Як тільки студент приймає рішення щодо здійснення професійних намірів, можна говорити про початок його професійної самореалізації, оскільки саме прийняття рішень щодо реалізації програми дій є ознакою зовнішньої активності суб'єкта, який прагне актуалізуватись в предметному світі. Саме в регулятивно-поведінковому компоненті простежується діалектичний зв'язок професійного самовизначення та професійної самореалізації майбутнього професіонала.

Кожен з компонентів професійного самовизначення відображає співвідношення уявлень студента щодо учбово-професійної та майбутньої професійної діяльностей (за М. Гінзбургом, щодо психологічного дійсного та майбутнього відповідно). Регулятивно-поведінковий компонент відображає ставлення студента лише до актуальної, учбово-професійної діяльності і виражає особистісну готовність студента до активних дій в професійному самовдосконаленні (самоосвіті та самовихованні).

Отже, студент проектує суб'єктивні уявлення щодо ідеальної та реальної діяльностей у вище названих компонентах професійного самовизначення. Ці уявлення інтегруються за допомогою відповідних психологічних механізмів, що призводить до розвитку професійного самовизначення, а узгодженість кожного компонента у часі та між собою виступають критеріями рівнів розвитку [5, с. 176-178].

Механізми розвитку професійного самовизначення студента. Розвиток професійного самовизначення студента – це якісні зміни в структурних компонентах цього процесу, які відбуваються внаслідок дії психологічних механізмів інтеграції уявлень щодо реальної та ідеальної діяльностей. Цими механізмами виступають рефлексія професійного «Я», професійне цілепокладання та саморегуляція поведінки в учбово-професійній діяльності.

Змістовий компонент професійного самовизначення студента полягає у співвідношенні образів реального та ідеального

професійного «Я». Ці образи інтегруються за допомогою механізму рефлексії професійного «Я» студента, яка здійснюється на рівні уявлення про реальне «Я» та його «ідеальний варіант» у майбутньому, коли він прогнозує себе у особистісній професійній перспективі (термін М. Пряхнікова) [8]. Така рефлексія трактується як спосіб самопізнання, коли суб'єктом та об'єктом пізнання виступає студент на основі аналізу власної учбово-професійної діяльності та проєкції майбутньої трудової. Тобто рефлексія професійного «Я» здійснюється у інтроспективній та проспективній формах. Вона полягає не тільки у самопізнанні, результатом якого є сформований образ реально-го «Я», але й у самопроєктуванні, в результаті якого формується образ ідеального «Я». Взаємоузгодженість цих образів свідчить про інтеграцію змістового компонента професійного самовизначення студента. Названий спосіб рефлексії відбувається на основі рефлексії реальної та ідеальної діяльностей.

У ціннісно-цільовому компоненті діє механізм професійного цілепокладання в реальній та ідеальній діяльностях. Цілепокладання у ціннісно-цільовому компоненті варто розглядати як динамічний самодетермінований процес постановки професійних цілей, який в умовах фахового навчання полягає у побудові студентом професійних планів. При цьому цілепокладання в учбово-професійній діяльності – це мислимий процес, що передбачає ієрархію та часову послідовність професійних цілей студента.

Цілепокладання у навчанні обмежує термін реалізації найближчих цілей протягом відносно визначеного терміну. Цілепокладання у професійній діяльності – це мислимий процес постановки віддалених цілей у формі професійних мрій на невизначене майбутнє. Однак, кожен студент може суб'єктивно обмежити свою перспективу у реалізації професійної цінності-мети до певного проміжку часу, який варіюється з переходом на старші курси. Тому цілепокладання на невизначене майбутнє – це зміна уявлень студента щодо реалізації професійних планів в майбутній (ідеальній) діяльності – праці.

У регулятивно-поведінковому компоненті здійснюється саморегуляція поведінки студента в учбово-професійній діяльності, яка передбачає професійне самовдосконалення засобами самоосвіти та самовиховання. В процесі виконання учбово-професійних дій механізм саморегуляції поведінки детермінує професійне самовизначення студента у регулятивно-поведінковому компоненті та інтегрує його з іншими компонентами цього процесу. Проте цей механізм актуалізує професійне самовизначення не як самодетермінований процес на рівні самосвідомості студента, а як процес, який має внутрішню (особистісну) природу з її вираженням у зовнішніх (рельних) діях. Така регуляція відбувається не тільки за допомогою співставлення виконуваних дій з метою

учбово-професійної діяльності, але й за допомогою спонукання себе до активних дій, що мають програмно-операційну доцільність та системність. Ці дії повинні бути узгоджені з найближчими цілями студента. Саморегуляція поведінкових актів, які студент здійснює в учбово-професійній діяльності відповідно до професійного плану, відбувається на рівні самокорекції [5, с.176-178].

Розвиток професійного самовизначення у вищій школі забезпечується за рахунок цілеспрямованої оптимізації. Цей процес полягає у психолого-педагогічних впливах на особистість студента, які здійснюються в умовах розвивально-корекційної роботи, спрямованої на активізацію механізмів, що узгоджують компоненти професійного самовизначення

Рівні розвитку професійного самовизначення студента. Розвиток професійного самовизначення особистості в період здобування фахової освіти має чотири рівні: високий, середній, низький, та нульовий. Рівні визначаються за такими критеріями: узгодженість психологічного змісту кожного компонента самовизначення в ідеальному та реальному планах (в теперішньому та майбутньому часі); узгодженість психологічного змісту всіх компонентів у теперішньому (актуальному для студента часі); узгодженість психологічного змісту всіх компонентів у майбутньому часі (в зоні найближчого розвитку студента) [5, с.178]. Високий рівень розвитку професійного самовизначення характеризується взаємоузгодженістю всіх компонентів цього процесу, тобто повною інтеграцією уявлень про реальну та ідеальну діяльності. Для середнього рівня характерним є неузгодження між деякими компонентами або в одному з компонентів стосовно психологічного дійсного та майбутнього. Низький рівень характеризується неузгодженістю між всіма структурними компонентами в реальному та ідеальному планах. При нульовому рівні має місце дезінтеграція уявлень щодо реальної та ідеальної діяльності, які не стосуються фаху.

Отже, професійне самовизначення студента є центральним соціально-психологічним явищем, цілеспрямований розвиток якого у вищій школі сприяє ефективній підготовці особистості майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Бодров В. А. Психологические исследования проблемы профессионализации личности / В. А. Бодров // Психологические исследования проблемы формирования личности профессионала / Под ред. В.А. Бодрова. – М. : Ин-тут психологи АН СРСР, 1991. – С. 3 – 26.
2. Гинзбург М. Р. Психологическое содержание личностного самоопределения / М. Р. Гинзбург // Вопросы психологии. – 1994. – № 3. – С. 43 – 52.

3. Климов Е. А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной консультации / Е. А. Климов. – М. : Знание, 1983. – 96 с.
4. Кудрявцев Т. В. Психолого-педагогические проблемы высшей школы / Т. В. Кудрявцев // Вопросы психологии. – 1981. – № 2. – С. 20 – 30.
5. Кучеренко Є. В. Інтеграційно-діяльнісний підхід до проблеми структури професійного самовизначення студента / Є. В. Кучеренко // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання незайнятого населення в умовах фінансово-економічної кризи : зб. наукових праць за матеріалами ІV Всеукр.наук.-практ. конф., 30 жовт. 2009 р. / уклад. Л. М. Капченко та ін.. – К. : ІПК ДСЗУ. – 2009. – С. 172 – 180.
6. Леонтьев Д. А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего / Д. А. Леонтьев, Е. В. Шалобанова // Вопросы психологии. – 2001. – № 1. – С. 57 – 66.
7. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : МГФ Знание, 1996. – 257 с.
8. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение / Н. С. Пряжников. – М. : Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 256 с.
9. Психологічна енциклопедія /Автор-упорядник О. М. Степанов. – К. : «Академвидав», 2006. – 424 с.
10. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : ЗАО «Издательство «Питер», 1999. – 416 с. – (Серия «Мастера психологии»).
11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 1999. – 705 с.
12. Снегирева Т. В. Личностное самоопределение в старшем школьном возрасте / Т. В. Снегирева // Вопросы психологии. – 1989. – №2. – С.27 – 36.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
Інститут філософської освіти і науки
Інститут педагогіки і психології
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АКАДЕМІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ»

До 180-річчя
НПУ імені М.П. Драгоманова

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС

Випуск 2

*Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, психології, педагогіки та історії*

Київ 2014

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Інститут філософської освіти і науки

Інститут педагогіки та психології

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АКАДЕМІЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ»

*До 180-річчя
НПУ імені М.П. Драгоманова*

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС

Випуск 2

**Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, психології, педагогіки та історії**

Матеріали I Міжнародної науково-практичної заочної конференції
«Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії та практики»
(14 квітня 2014 року)

Материалы I Международной научно-практической заочной конференции
«Научные поиски: актуальные проблемы теории и практики»
(14 октября 2014 года)

The Materials of the I International scientific practice research in extramural
conference «Scientific searches: actual problems of the theory and practice»
(April 14, 2014)

Київ • 2014

УДК 159.9+1+37+93](063)
ББК 88я431+87я431+74я431+63я431
Г94

Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, психології, педагогіки та історії] – Випуск 2 / Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики» / упорядники: Кучеренко Є. В., Русаков С. С. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 168 с.

Редакційна колегія:

Артамонова Л.М. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Вітчизни Самарської державної академії культури та мистецтв (Росія).

Бондар В.І. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, завідувач кафедри психології і педагогіки НПУ імені М.П.Драгоманова, заслужений працівник освіти України.

Дробот І.І. – доктор історичних наук, професор, директор Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова, завідувач кафедри історії та філософії історії НПУ імені М.П.Драгоманова, заслужений діяч науки і техніки України.

Долинська Л.В. – кандидат психологічних наук, професор, заступник директора Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова з наукової роботи та міжнародних зв'язків, завідувач кафедри психології НПУ імені М.П.Драгоманова, заслужений працівник освіти України.

Матвієнко О.В. – доктор педагогічних наук, заступник директктора Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова з наукової роботи, професор кафедри педагогіки та методики початкового навчання НПУ імені М.П.Драгоманова.

Матюгін І.Ю. – доктор педагогічних наук, засновник «Школи ейдетики» в Москві (Росія).

Меднікова Г.С. – доктор філософських наук, професор кафедри культурології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Митник О.Я. – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри практичної психології НПУ імені М.П.Драгоманова.

Можейко М.О. – доктор філософських наук, професор, професор Інституту теології імені святих Мефодія та Кирила Білоруського державного університету (Білорусь).

Приходько Ю.О. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, академік Академії наук вищої школи України.

Синьов В.М. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту корекційної педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова, президент Асоціації корекційних педагогів України.

Хромець В.Л. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології НПУ імені М.П.Драгоманова, віце-президент МГО «Молодіжна асоціація релігієзнавців».

У збірнику подано наукові статті за матеріалами I Міжнародної науково-практичної заочної конференції «Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії і практики» (14 квітня 2014 р.; співорганізатори – Інститут філософської освіти і науки, Інститут педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики», м. Київ).

В працях аспірантів, студентів та молодих вчених з України та Росії висвітлено актуальні теоретичні та прикладні проблеми психології, філософії, культурології, історії, педагогіки, а також представлено міждисциплінарні пошуки та здобутки.

ISBN

Упорядники:

Кучеренко Є.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки НПУ імені М.П. Драгоманова.
Русаков С.С. – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри культурології НПУ імені М.П. Драгоманова, заступник директора Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М.П.Драгоманова з соціально-виховної роботи.

Друкуються за оригінальними авторськими текстами.

Редакційна колегія не несе відповідальності за авторську редакцію поданих матеріалів та не завжди поділяє думку авторів.

© Автори статей, 2014

© Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2014

© ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики», 2014

© Видавництво, 2014

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ГУМАНІТАРНИЙ
КОРПУС**

Випуск 2

**Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, психології, педагогіки та історії**

*Матеріали I Міжнародної науково-практичної заочної конференції
«Наукові пошуки: актуальні проблеми теорії та практики»
(14 квітня 2014 року)*

Друкується за оригінальними авторськими текстами.
Редакційна колегія не несе відповідальності
за авторську редакцію поданих матеріалів.

<i>Верстка та оригінал-макет</i>	<i>Клименко Євгенія</i>
<i>Обкладинка</i>	<i>Клименко Євгенія</i>
<i>Фото на обкладинці</i>	<i>Левіт Геннадій</i>

Формат 80x64/¹⁶
Віддруковано з оригіналів
Наклад 100 примірників
Гарнітура РТ
Ум. друк. арк. 9,76. Обл. вид. 9,27

Зміст

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧЕСКІЕ ПРОЦЕСЫ В МАЛЫХ ГРУППАХ <i>Александрова Анна Олеговна</i>	3
ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ <i>Будлянська Лідія Феодосіївна</i>	7
ФІНАНСОВИЙ СТАН БІЛОГО ПІВДНЯ РОСІЇ НА ПОЧАТКУ 1919 РОКУ <i>Глібищук Микола Васильович</i>	10
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ <i>Григоряк Оксана Вікторівна</i>	13
ЛІДЕРСТВО В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ <i>Ізнатюк Ірина Іванівна</i>	16
ПРОБЛЕМА СТРЕСУ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ <i>Козіцька Марина Борисівна</i>	20
ПОГЛЯДИ РУДОЛЬФА ГЕНРІХОВИЧА КРАЄВСЬКОГО НА СИСТЕМУЛОГОПЕДЧИНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В 1950 - 1960 Р.Р. <i>Козинець Олександр Володимирович</i>	24
ОСОБЕННОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ СЛОВ, ОБОЗНАЧАЮЩИХ РЕЧЕВЫЕ ДЕЙСТВИЯ (НА ПРИМЕРЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СТУДЕНТОВ-БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ) <i>Кочетова Мария Сергеевна</i>	28
ІНТЕГРАЦІЙНО-ДІЯЛЬНІСНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА <i>Кучеренко Єгор Валерійович</i>	31
МЕТАМОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ПСИХОЛОГА З КЛІЄНТОМ <i>Кучеренко Світлана Андріївна</i>	38
ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА <i>Лапченко Ганна Олександрівна</i>	41
ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ СТРАХІВ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ МЕТОДОМ ПСИХОСИНТЕЗУ <i>Ларін Дмитро Ігорович</i>	44
СПІЛЬНІСТЬ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЯК ЧИННИК СУМІСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ <i>Лебедіна Юлія Ігорівна</i>	48
ВПЛИВ СТЕРЕОТИПІВ НА ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ЛЮДИНИ <i>Лисенко Валентин Анатолійович</i>	51
ОСВІТЯНСЬКА ПОЛІТИКА МІЛЕНИ РУДНИЦЬКОЇ <i>Мархель (Барбара) Людмила Анатоліївна</i>	55
ТРУДНОЩІ АУДІЮВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ <i>Михайленко Марина Володимирівна</i>	58
КАЗКА ЯК ФОРМА ПСИХОКОРЕКЦІЙНОГО ВПЛИВУ <i>Місечко Марія Іванівна</i>	62
ПОДГОТОВКА МОЛОДЕЖІ К СОЗДАНИЮ СЕМЬИ <i>Моисейкина Анна Георгиевна</i>	65
ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ОДЕСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ 1960-1980-Х РОКІВ <i>Носова Катерина Олександрівна, Пятковська Юлія Вікторівна</i>	69
ТРИВОЖНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЇЇ КОРЕКЦІЯ ЗА ДОПОМОГОЮ АРТ-ТЕРАПІЇ <i>Олійник Ірина Ігорівна</i>	71
ПРОБЛЕМА ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ШКОЛЯРІВ НА ПЕДАГОГІЧНУ ПРОФЕСІЮ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ <i>Панасюк Оксана Василівна</i>	75
ВПЛИВ НАВИЧОК ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ <i>Паронько Любов Олександрівна</i>	79

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ <i>Пелищенко Марія Юрїївна</i>	83
РАЗВИТИЕ МОТИВАЦИОННОЙ СФЕРЫ УЧАЩИХСЯ В МЛАДШЕМ ШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ <i>Петрова Елена Константиновна</i>	86
МЕХАНІЗМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ЯК ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ <i>Процик Любов Сергїївна</i>	90
ОПЕРА «КАТЕРИНА» М. М. АРКАСА ЯК ЗРАЗОК АМАТОРСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА <i>Радіонова Юлія Анатолїївна</i>	94
СТУДЕНТСЬКІ БУДІВЕЛЬНІ ЗАГОНИ КДПИ ІМ. О.М.ГОРЬКОГО НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ РСРФР 1977 Р. (СПОГАДАМИ УЧАСНИКІВ) <i>Ралко Роман Сергїївович</i>	98
ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В СУЧАСНОМУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ <i>Русаков Сергїй Сергїївович</i>	101
ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ <i>Сисак Володимир Ігорович</i>	103
ОСОБЛИВОСТІ ЛОКУС-КОНТРОЛЮ У СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ <i>Тамара Олена Миколаївна</i>	106
ПРОБЛЕМА СВІДОМОСТІ У СУЧАСНІЙ АНАЛІТИЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ <i>Тополок Лілія Олексїївна</i>	109
«ФЕМІНІЗАЦІЯ» КУЛЬТУРИ В РОКОКО (НА ПРИКЛАДІ МОДИ) <i>Ткачук Наталія Миколаївна</i>	113
ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ <i>Трегуб Інна Володимирівна</i>	116
ПРОБЛЕМА ПЕРЕХОДУ ВІД ХАОСУ ДО ГАРМОНІЇ <i>Фарїон Роман Васильович</i>	120
КАЗКА ЯК МЕТОД ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ВПЛИВУ В РОБОТІ З ДИТИНОЮ <i>Федорченко Оксана Миколаївна</i>	124
ЕКУМЕНІЧНИЙ РУХ ЄВАНГЕЛЬСЬКОГО ПРОТЕСТАНТИЗМУ НА ФОНІ СОЦІАЛЬНО - ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ <i>Федорчук Юрїї Юрїївович</i>	127
ВИКЛАДАЧ ЯК УПРАВЛІНЕЦЬ В ДЕМОКРАТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ ЗІ СТУДЕНТАМИ <i>Філіпович Андрій Юрїївович, Павленко Олександр Іванович</i>	130
ОСОБИСТІСНА ТРИВОЖНІСТЬ ПІДЛІТКІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ <i>Шапоровалов Андрій Сергїївович</i>	134
РОЛЬ ТВОРЧОСТІ В ПРОЦЕСІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ <i>Шевченко Вікторія Леонідівна</i>	137
ПСИХОЛОГО–ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ <i>Шестак Наталія Юрїївна</i>	141
ПОНЯТТЯ ЕТНОСУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА <i>Шиковець Сергїй Олександрович</i>	145
ТЕОРІЯ ЕМОЦІЙ ТА СИСТЕМА КОДУВАННЯ РУХІВ ОБЛИЧЧЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ПОЛА ЕКМАНА <i>Шувалов Олександр Вячеславович</i>	149
ДІЯЛЬНІСТЬ СПОРТИВНО-ГІМНАСТИЧНИХ ТОВАРИСТВ ПРАВО-РАДИКАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ В ПЕРІОД 1921-1939 РР. <i>Янюк Іван Федорович</i>	154
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ОБРАЗУ <i>Сітцева Марина Вікторівна</i>	158
СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИМВОЛІВ <i>Яркіна Марія Олександрівна</i>	162